

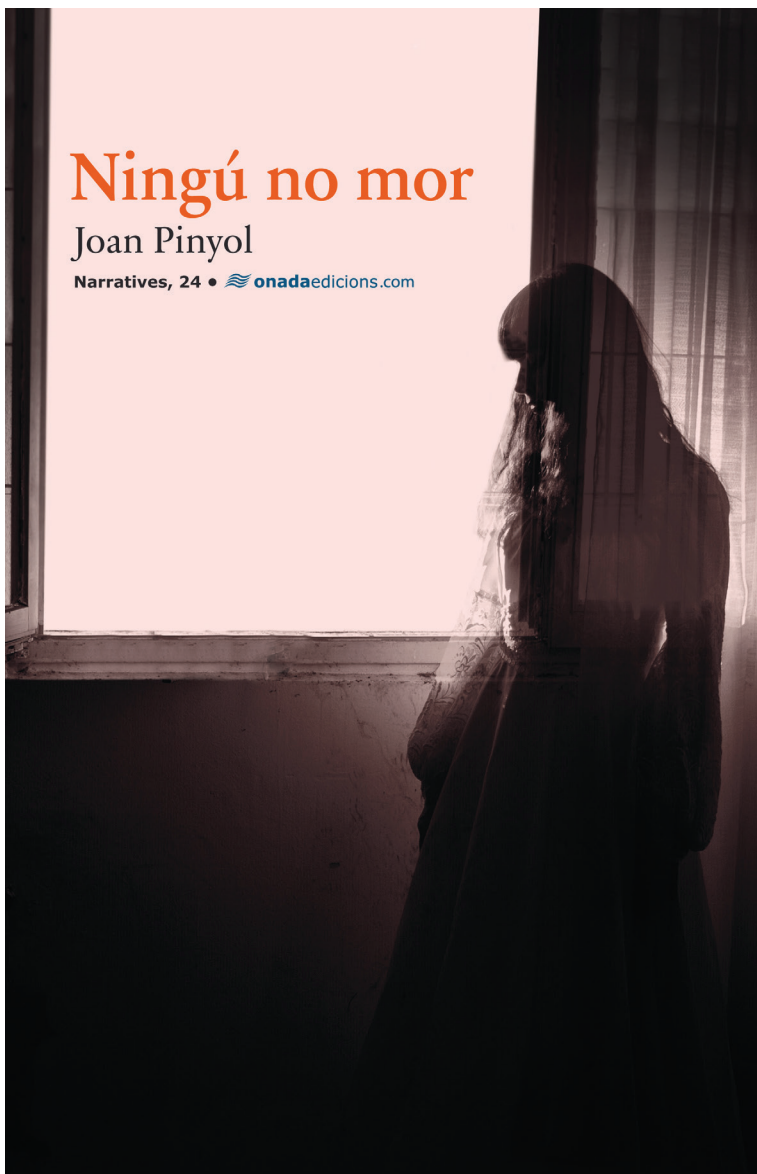
PROPOSTA DIDÀCTICA

Magda Bartrolí Ulldemolins

Ningú no mor

Joan Pinyol

Narratives, 24 • onadaedicions.com

Introducció

Aquest document vol servir-vos de guia perquè us endinseu en els secrets d'una novel·la que atrapa. Hi trobareu diverses propostes per treballar-ne aspectes com el contingut, la llengua o els personatges. I, alhora, vol ser un estímul per a la reflexió, entre vosaltres i l'alumnat, de temes tan profunds com la mort.

L'eix central de tot plegat és el treball de recerca dels dos estudiants protagonistes del relat. En aquest sentit, es detallen molt bé tots els passos a seguir en aquests treballs, fet que esdevé un valor afegit a la novel·la.

Les propostes de treball les trobareu assenyalades amb el símbol → i us serviran tant per comentar aspectes generals de l'obra com capítols concrets.

Qui és?

Joan Pinyol i Colom (Capellades, Anoia, 1966) és escriptor i catedràtic de Llengua Catalana i Literatura a l'Ensenyament Secundari. L'any 1984 inicià una relació epistolar amb

Pere Calders i, esperonat pels seus comentaris, va començar a escriure sense parar. Al llarg d'aquests anys ha escrit novel·les, contes, microcontes, poemes, assajos i ha col·laborat, i ho continua fent, en diversos mitjans de comunicació.

La seva veu particular i manera de veure les coses també s'expressen al blog personal www.joanpinyol.net, on reflecteix les inquietuds que té per la nostra cultura, la nostra història i la nostra llengua. Com a autor també forma part de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

A més d'una bona colla de contes en antologies col·lectives, és autor de *Balanci d'onades* (1994), *Avinguda Capri* (1999) (finalista del IV Premi Pere Calders de Literatura Catalana), *Ningú ve fet a mida* (2001) (finalista del IX Premi Ciutat d'Eivissa de Narrativa), *Noranta-nou maneres de no viure encara a la lluna* (2001) (I Premi Vila d'Almassora de Narrativa), *Inquieta nit i altres contes* (2003), *Stòitxkov i Sofia* (2003) (Premi Ciutat de Vila-real de Narrativa 2002), *Dorotea i la joia gegantina* (2005), *Micromèxics* (2007) (Premi de Narrativa Vila de Puçol 2006), *Pilota de set* (2008) (XLIII Premi Recull de Narrativa), *Fi de curs a Bucarest* (2008), *Glops* (2009), *Planeta Lluç* (2012), *Perquè som poble* (2013) i *Ningú no mor* (2013).

De tota aquesta producció cal destacar dues novel·les adreçades als joves: *Stòitxkov i Sofia*, ambientada a Bulgària, i *Fi de curs a Bucarest*, ambientada a Romania. I ara, *Ningú no mor*, que transcorre en un poblet inventat de Catalunya que ben bé podria ser el vostre. També ha escrit, pensant en els lectors més menuts, *Dorotea i la joia gegantina*, ambientada al seu poble, i l'àlbum infantil *En Ventilat i l'Espantall*, encara inèdit. A través d'aquestes obres i des de fa anys realitza diferents fóruns literaris i tallers narratius en escoles i instituts en els quals intercanvia opinions i emocions sobre els llibres i el fet literari.

També és autor de diferents guies didàctiques adreçades als estudiants en el marc del programa “El gust per la lectura” que promou el Departament d’Ensenyament. En concret, ha elaborat propostes de treball i programes interactius electrònics a partir de sis llibres infantils i juvenils de la Maria Carme Roca, a més de la novel·la *K.L.Reich*, de Joaquim Amat-Piniella, i *Cròniques de la veritat oculta*, de Pere Calders. Trobareu aquests materials didàctics a l’apartat “Obra. Crítica literària o assaig” del seu web d’autor www.escriptors.cat/autors/pinyolj.

La narrativa de Joan Pinyol és fresca i plena d’ironia i convida a la reflexió en molts aspectes, des dels temes més quotidians fins

als més transcendents. Un finíssim i a vegades subtil sentit de l'humor també caracteritza la seva obra. Tots aquests trets es poden trobar tant en els contes com en les novel·les. Però és sobretot en la seva narrativa breu on es manifesten plenament.

El seu estil recorda el de Pere Calders, amb qui l'autor va mantenir una estreta relació epistolar durant deu anys (1983-1993).

Fruit d'aquest contacte entre els dos autors, Joan Pinyol ha fet diversos estudis sobre l'obra de Pere Calders.

→ Busqueu-los al seu web i feu una explicació per escrit d'aquesta relació. Amb quin autor us agradaria cartejar-vos? Expliqueu també per escrit el perquè.

Pinyol se sent atret pel terror i ha escrit diversos relats sobre el tema, com aquests microcontes inclosos al recull *Glops* (Petròpolis, 2009).

→ Llegiu-los i comenteu-los. Quins trets destaquen i coincideixen en cadascun?

Podeu disposar del llibre sencer en línia a la següent plataforma: <http://issuu.com/jacme/docs/glops>.

Mirades

La pilota arribà al pou i ella mirà avall.

—Hi ha ulls que em miren!

—És clar! Són els teus reflectits!

No la convencé. N'hi havia tres.

(Microconte guanyador del “Calze sagnant de l’infern” com a Primer Premi Hespèria de Relats Curts de Terror, Terres de l’Ebre, 2009)

Vine

Davant la làpida sentí la pressió d’unes mans fredes sobre el coll.

Del món exterior, no en sabé mai més res.

(Microconte seleccionat en el Premi Hespèria de Relats Curts de Terror 2009)

Por de porta

Enmig de la nit i sense peus, el llençol ens vingué a trobar. Però s’enganxà al pany de la porta i només ens va quedar la por.

(Microconte seleccionat en el Premi Hespèria de Relats Curts de Terror 2009)

De funció

El ventríloc clogué l’actuació quan el ninot li perforà l’organisme amb la mà. No parà d’obrir i tancar la boca fins que morí.

(Microconte seleccionat en el Premi Hespèria de Relats Curts de Terror 2009)

Què escriu?

Ningú no mor és la tercera novel·la juvenil de Joan Pinyol. Busqueu informació de les altres dues novel·les juvenils publica-

des l'any 2003 i l'any 2008. I també la infantil que va donar a conèixer l'any 2005.

- Extraieu les informacions que trobareu d'aquestes dues novel·les a l'apartat "Comentaris d'obra" i feu-ne un resum juntament amb la resta de la informació.
- Per què creieu que Pinyol va triar Bulgària i Romania com a escenari d'aquests llibres?

El món dels microcontes és apassionant. Com hem vist el nostre autor n'ha escrit moltíssims i ha participat en diversos reculls plens de microrelats per a tots els gustos: de terror, d'amor, d'humor...

- Descobriu aquest gènere literari a través del blog <http://la-bona-confitura.blogspot.com.es>, on diversos autors catalans mostren les seves creacions. Llegiu-ne uns quants i després escriviu el vostre propi microrelat de terror ambientat al vostre institut.

Propostes didàctiques

LA HISTÒRIA

- Responen les següents qüestions relatives a la trama de la novel·la.
 1. Què li va passar al pare de la Mercè?
 2. Per on comencen la recerca la Mercè i el Marc?
 3. Com es diu la bibliotecària que ajuda el Marc i la Mercè en la seva recerca?
 4. Què hi havia antigament en l'espai que ara ocupa l'institut de Masdeplors? I abans?
 5. A un dels propietaris de la masia el van trobar mort. De quina manera?

6. Què se'n va fer, de l'altre germà?
7. On veu per primera vegada la Mercè l'home misteriós de la camisa blanca?
 - a) Darrere de l'institut
 - b) Al parc
 - c) A la plaça del poble
8. A mesura que avancen en la investigació, el Marc i la Mercè descobreixen l'estranya relació entre els dos germans propietaris dels antics terrenys on es va edificar l'institut. L'autor diu que van arribar a "*un enfrontament tan extrem que un va causar la mort de l'altre, a la manera dels bíblics Caïm i Abel*". Cerqueu i expliqueu breument per escrit què els va passar a aquests dos germans.
9. Què hi ha d'estrany en la mort del Marcel·lí Munné a Escòcia?
10. Com es diuen les dones de la neteja de l'institut?
11. A qui es pensen que senten, quan estan fent la neteja a fons de l'institut de cara a la festa del 25è aniversari? Què hi fa habitualment allí?
12. A mesura que s'apropa la data de la celebració comencen a passar coses estranyes a l'institut. Enumereu-ne tres.
13. A qui dediquen finalment el treball de recerca?
14. Amb quins problemes tècnics es troben durant la festa del 25è aniversari?
15. Com es diu la dona del secretari de l'institut?

ELS TEMES

1. La mort

Ningú no mor és una novel·la de misteri, una novel·la negra en què l'acció i la intriga van avançant en paral·lel fins arri-

bar al final, que és quan es descobreix tot plegat. El gran tema d'aquesta novel·la podríem dir que és la mort en els seus diferents vessants: la pèrdua dels éssers estimats, la vivència de la mort en diferents cultures, l'inframón...

El capítol «Plaça de la Mort, número 0» mereix un tractament especial, per la seva singularitat. De fet, marca un abans i un després en la narració i transporta el lector cap al tenebrós món de la ultratomba. L'autor el descriu en aquests termes:

“Quan va tornar a obrir els ulls es va trobar a la vorera d’un riu d’aigües pútrides i vermelles, damunt del qual flotaven incomptables mans tallades que anaven descendant sense parar de bellugar els cinc dits, igualment sense carn i sense pell. Va provar de fugir, però li ho van impedir una plaga d’ericons secs que avançaven cap a ell fent esses. A tots els faltaven els ulls.”

- Reescriuiu aquest fragment fent que el paisatge esdevingui idíl·lic.
- Citeu almenys cinc tipus de morts que habiten en aquest particular infern.
- El Manolo hi veu desfilant unes fileres de cranis que dibuixen una figura. Quina? Busqueu-ne el significat.
- Qui és l’últim que arriba al Regne dels Morts?

A través del narrador i dels personatges l’autor inclou diverses reflexions sobre la mort.

- Repartiu-les en grups i que cadascun comparteixi amb la resta de la classe el seu punt de vista sobre cada afirmació:
 - “Els nostres morts són els nostres àngels de la guarda permanents i quan no ens ho esperem ens donen un cop de mà”*
 - “La Mercè va tornar a sentir l’agra sensació que tenia sempre que pensava en el gran buit còsmic que suposava la mort”*
 - “No has sentit mai a dir que **ningú no mor** mentre hi hagi una persona que el recordi?”*
- En què creieu que s’ha inspirat l’autor per construir tot aquest inframón ple de maldat? Penseu i citeu relats o pel·lícules que hagueu llegit o vist en què apareguin escenaris similars.

A Mur, l'antic poble de la Mercè, habita una família mexicana que viu la mort de manera completament diferent a la nostra.

- Cerqueu informació de com celebren els mexicans el dia dels difunts i compareu-ho amb la nostra festa de Tots Sants. En què trobeu que són més diferents?

Les diferències culturals entorn de la mort són molt grans. A Occident el color del dol és el negre; a Orient, és el blanc.

- Quines altres cultures viuen els rituals i els costums de la mort de manera diferent a la nostra? Quina us crida més l'atenció? Per quina raó?
- Quantes vegades heu anat al cementiri del vostre poble o de la vostra ciutat? Visiteu-lo un dia qualsevol, que no sigui Tots Sants. Pareu atenció als noms de les làpides, les fotografies, les flors, la distribució dels sepulcres i les tombes... Són les ciutats dels morts, on dormen el son etern. I són, per damunt de tot, els vostres avantpassats. Després d'anar-hi expliqueu per escrit les vostres impressions. Heu tingut por en algun moment? Per què?

2. Les relacions intergeneracionals

La relació de la Mercè amb la seva àvia Maura és molt especial, com la de molts avis i néts. Tenen converses molt profun-

des que ajuden la Mercè a superar la pèrdua del seu pare i, també, a adaptar-se al nou institut:

La importància de la gent gran se subratlla en frases com aquesta del Marcel, el secretari de l'institut:

“A les persones grans, les que tenen més passat que futur, parlar de les coses d'abans sempre els emociona.”

→ Per què creieu que passa? Expliqueu-ho per escrit:

La relació pares-fills també esdevé singular en aquesta obra.

→ Com definiríeu la relació que mantenen la Mercè i la seva mare? I el Marc i el seu pare?

→ Coneixeu casos amb els quals es puguin comparar aquestes relacions?

3. La recerca

L'epicentre de la investigació és el treball de recerca de la Mercè i el Marc, que assessorats pels seus professors i familiars en segueixen al peu de la lletra totes les passes. La biblioteca de Masdeplors els serveix molt, en aquest sentit, així com Internet. I és que les biblioteques i els arxius són molt més que cadires i taules on anar a estudiar i fer els deures!

→ De la següent relació de documents, marqueu els que es poden trobar en una biblioteca i indiqueu els que heu demanat en préstec en alguna ocasió:

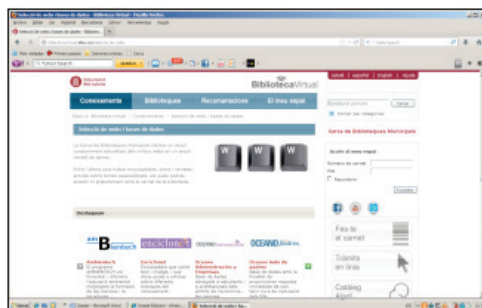
- Diaris
- Dibuixos animats
- Còmics
- Novel·les en anglès

- Revistes
- CD
- Calendaris

Totes les biblioteques tenen una secció local on es recull, es conserva i es difon tota aquella informació relacionada amb el poble i el seu entorn. S'hi troben tota mena de documents: les novel·les escrites pels autors locals, llibres d'història, revistes i postals antigues... Fins i tot algunes biblioteques conserven els treballs de recerca d'altres estudiants.

→ Aneu a la biblioteca més propera i demaneu quants títols conté la col·lecció local i quins autors en destaquen pel nombre d'obres.

La Mercè i el Marc utilitzen l'altra gran font d'informació del segle XXI: Internet. Més enllà del Google, hi ha recursos més fiables i útils a l'hora de trobar informació, com ara les bases de dades. A la biblioteca virtual de la Xarxa de Biblioteques de la Diputació de Barcelona en teniu, per exemple, una bona selecció organitzada per temàtiques: art i cultura, ciència, economia, folklore, història local, enciclopèdies...

<http://bibliotecavirtual.diba.cat/seleccio-de-webs>

Imagineu-vos que heu de fer un treball de recerca que investigui el vostre arbre genealògic.

→ On aniríeu a buscar informació?

4. El nostre patrimoni

Els fets tràgics que van marcar l'inici de l'institut tenen en el patrimoni arquitectònic el seu epicentre: una antiga masia amb molts anys d'història erigida sobre les restes d'un castell.

→ Aneu a l'ajuntament i busqueu informació sobre els elements de patrimoni arquitectònic del vostre municipi. Estan protegits? S'han reformat per ubicar-hi altres equipaments? Existeix alguna guia del patrimoni d'ús públic? Si la resposta és afirmativa, elaboreu-ne la fitxa bibliogràfica.

Imagineu que us encarreguen el disseny de la nova biblioteca del vostre poble, que s'ha de projectar en algun dels edificis d'interès històric que hi ha. Pot ser un antic escorxador, una fàbrica tèxtil en desús...

→ Com la dissenyaríeu? A quins espais donaríeu preferència? Quin nom li posaríeu? Per què?

ELS PERSONATGES

Tots els noms dels personatges —i també dels indrets— comencen en “M”. En el següent quadre relacioneu el nom amb la persona.

Maura	Dona de la neteja
Melània	Professora d'educació física
Marcel	Antic alcalde de Masdeplors

Martina	Estudiant francesa
Mireia	Mare de la Mercè
Mateu	Secretari de l'institut
Marta	Àvia de la Mercè
Muriel	Directora

- Penseu tres possibles motius que han portat l'autor a buscar noms que comencessin amb "m".
- La Maia té un ofici singular. Quin?

- Busqueu informació sobre les curanderes.
 - a) Parleu amb les vostres àvies. Coneixen algun d'aquests remeis?

b) Busqueu quines herbes i quins remeis van bé per als malestans següents: refredats, mals de ventre, mals de cap.

c) Antigament, hi havia les *trementinaires*, dones que anaven a peu per les masies de Catalunya venent les herbes remeieres que coneixien molt bé. Cerqueu informació sobre el que feien, així com de l'origen del seu nom.

A més de curandera, la Maia també és una mèdium.

→ Busqueu el seu significat. Segur que n'heu vistes moltes, de pel·lícules de mèdiums.

→ Comenteu-ne dues o tres amb els companys. Quina us ha impressionat més?

La Maia viu en una casa tenebrosa plena de gats:

“La casa també provocava calfreds a la Mercè. Les esquerdes de les parets per on circulava una corrua de petits escarabatets negres. Les taques d'humitat d'un sostre sostingut per unes bigues de fusta que semblava que es recarгоlessin de dolor dins una llar de foc. I per tot arreu, gats! Damunt els fogons d'una pútrida cuina de gas que hi havia en un racó del menjador, gats!”

→ Reescriuiu aquest fragment tot fent que la sensació que doni la casa correspongui a un lloc molt agradable.

LA LLENGUA

Al llarg de la novel·la és freqüent l'ús de frases fetes com a mostra de la riquesa i la singularitat de la nostra llengua.

→ Comenteu el significat de les següents i canvieu-les per un sinònim. Després inventeu altres oracions en què també surtin aquestes frases fetes.

- Quan va acabar de llegir-lo, a la Mercè **li va bullir la sang**.
 - Que no sabies que **no toca ni quarts ni hores?**
 - Els meus pares no tanquen mai la botiga. **Fan l'agost**, com els agrada dir.
 - **La processó va per dins**, nois!
 - Bona pregunta! —va exclamar el Marc—. La veritat és que no ens ho vol dir! Aquella dona no explica mai d'on treu la informació, però en deixa anar molta i de falsa, perquè **se li veu el llautó** de seguida...
 - La qüestió és que vaig valorar tots els pros i els contres de denunciar el cas i en aquell moment vaig preferir **no llençar terra sobre el meu propi terrat...**
- Cerqueu el significat de les següents paraules i després substituiu-les per un sinònim:
- No sigueu innocents, canalla, que ja comenceu a tenir una edat perquè no us **ensarronin** tan fàcilment!
 - El pare del Marc [...] que havia renunciat al càrrec després d'entreveure la **conxorxa** que tenien entre mans l'antic alcalde i el Marcel·lí Munné.

L'autor utilitza altres recursos com ara la inclusió d'aquests versos escrits per una jove poetessa catalana finada l'any 1998:

“Covava l'ou de la mort blanca / sota l'aixella, arran de pit / i cegament alletava / l'ombra de l'ala de la nit. / No ploris per mi mare a punta d'alba. / No ploris per mi mare, plora amb mi...”

- Responen les qüestions següents:
- a) Esbrineu el nom d'aquesta poetessa tenint en compte que tant els dos noms com el primer cognom també comencen per M?

- b) Feu-ne primer una breu ressenya biogràfica per escrit i després un esquema amb les seves obres.
- c) Expliqueu quina és la vostra interpretació sobre el que volen dir els versos de més amunt.

